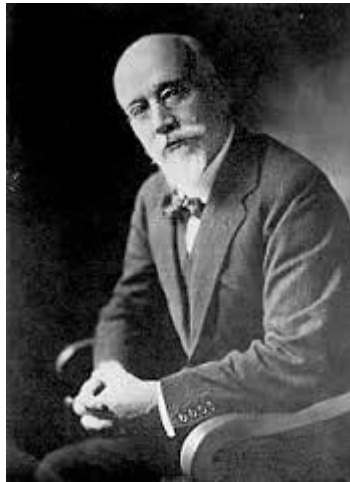

ΤΟ ΗΓΕΤΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 90 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ

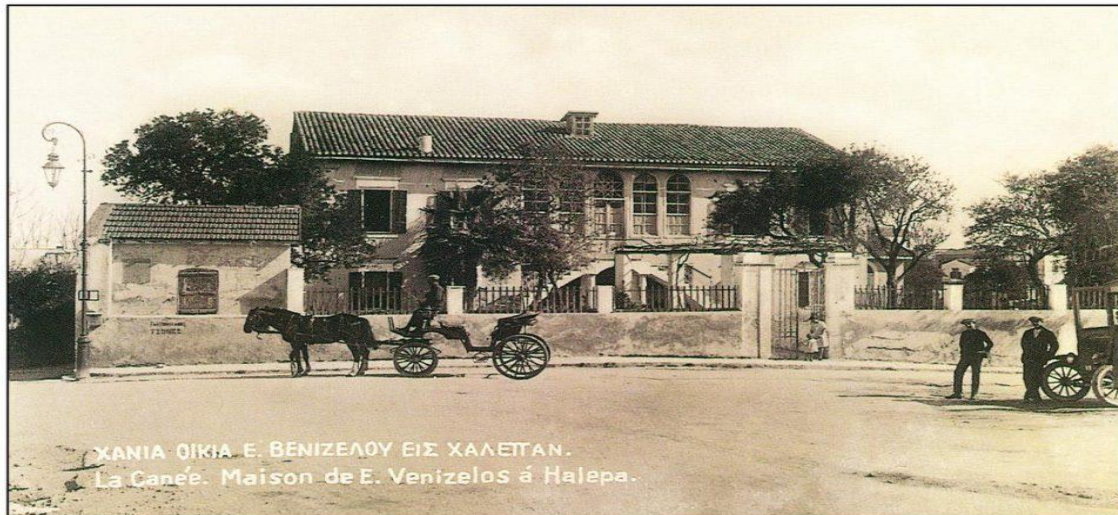

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος αποτελεί μία από τις κορυφαίες πολιτικές προσωπικότητες της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας αλλά και ολόκληρης της Ευρώπης. Η πολιτική του διαδρομή συνδέθηκε με μεγάλες στιγμές του Ελληνισμού και οι πρωτοβουλίες του, τόσο στην εξωτερική όσο και στην εσωτερική πολιτική, καθόρισαν τη φυσιογνωμία του νεότερου ελληνικού κράτους και σφράγισαν καθοριστικές αποφάσεις για το μέλλον της χώρας μας .

Σήμερα 90 χρόνια μετά το θάνατο του Βενιζέλου καλούμαστε να μελετήσουμε το ηγετικό πρότυπο του μεγάλου πολιτικού και να αναλύσουμε μέσα από την ιστορική του δράση την προσωπικότητά του. Προσωπικότητα που σίγουρα ξεπερνά τα όρια ενός απλού πολιτικού και αγγίζει τη διάσταση ενός ιστορικού παράγοντα που διαμόρφωσε σε μεγάλο βαθμό την πορεία της νεότερης Ελλάδας.

Η ηγεσία αποτελεί διαχρονικά ένα από τα πιο σημαντικά ζητήματα της πολιτικής και κοινωνικής ζωής και είναι δεδομένο ότι, στις μέρες μας, η εύρεση ισχυρών και υπεύθυνων ηγετών είναι ένα κρίσιμο ζητούμενο. Ο Βενιζέλος είναι μία από τις πολιτικές μορφές, που συγκεντρώνουν όλα τα χαρακτηριστικά του μεγάλου ηγέτη και η μελέτη του ηγετικού του προτύπου δεν αποτελεί μόνο ιστορική αναδρομή αλλά και αφορμή για σκέψεις σχετικά με το τι σημαίνει υπεύθυνη ηγεσία σήμερα

ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ
"ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ"
ΧΑΝΙΑ

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος γεννήθηκε το 1864 στις Μουρνιές των Χανίων, στην Τουρκοκρατούμενη Κρήτη. Ο πατέρας του, Κυριάκος, έμπορος διατηρούσε κατάστημα υαλικών. Η μητέρα του, Στυλιανή Πλουμιδάκη, καταγόταν από το Θέρισο. Μετά την έκρηξη της μεγάλης Κρητικής επανάστασης του 1866, η οικογένεια Βενιζέλου αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την Κρήτη, για να εγκατασταθεί στη Σύρο απ' όπου επέστρεψε το 1872. Ο Κυριάκος έδωσε ιδιαίτερη σημασία στην εκπαίδευση του γιου του, που φοίτησε διαδοχικά στα Χανιά, την Αθήνα και τη Σύρο. Στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών γράφτηκε το 1881, αλλά ο θάνατος του πατέρα του, το 1883, τον ανάγκασε να αναλάβει τη φροντίδα της οικογένειας του και της πατρικής επιχείρησης. Μετά την αποφοίτησή του, το 1886 ο Ελευθέριος άσκησε τη δικηγορία στα Χανιά, αλλά από το 1889 αναμείχθηκε στην πολιτική. Η άσκηση της δικηγορίας, την οποία συνδύαζε με την πολιτική και τη δημοσιογραφία, του εξασφάλιζε τα μέσα για τη συντήρηση της οικογένειάς του.

Είναι φανερό ότι από μικρή ηλικία, ο Βενιζέλος ήρθε σε επαφή με την έννοια του αγώνα για ελευθερία και αυτοδιάθεση. Η Κρήτη τελούσε υπό συνεχή εξέγερση την οποία ακολουθούσε πάντα αιματηρή καταστολή. Τα νεανικά χρόνια του Βενιζέλου ήταν σε μικρογραφία η ζωή του κρητικού λαού, που επί διακόσια και πλέον χρόνια, βίωνε ανασφάλεια, τυραννία, αυθαιρεσίες, διώξεις και φόνους. Οι εξεργήσεις, οι πολιτικές συγκρούσεις και η έντονη εθνική συνείδηση του κρητικού λαού, σμίλευσαν το χαρακτήρα του και οδήγησαν στη διαμόρφωση του μεγάλου ηγέτη.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΗΤΗ ΣΤΗΝ ΗΓΕΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Ο Βενιζέλος, από νωρίς, πήρε ενεργό μέρος στις προσπάθειες για την απελευθέρωση της Κρήτης, ξεκίνησε την πολιτική του σταδιοδρομία ως μέλος της φιλελεύθερης παράταξης του νησιού και ξεδίπλωσε τις ηγετικές του αρετές. Ανέλαβε σημαντικές πρωτοβουλίες για την

επίλυση του Κρητικού ζητήματος, όπως η συνάντησή του το 1886 στην Αθήνα, ως μέλος επιτροπής Κρητών φοιτητών, με τον επιφανή Βρετανό πολιτικό Joseph Chamberlain, για να ζητήσει τη μεσολάβησή του για την απελευθέρωση της Κρήτης. Κατά τη διάρκεια της Κρητικής επανάστασης το 1897 κατά της Οθωμανικής εξουσίας, αναδείχθηκαν οι διπλωματικές αρετές του Ελευθερίου Βενιζέλου, ο οποίος σταδιακά εξελίχθηκε σε ηγέτη της. Η επανάσταση αυτή και η παρέμβαση των Δυνάμεων κατέληξαν στην εγκαθίδρυση καθεστώτος αυτονομίας στην Κρήτη.

Στο νέο καθεστώς που διαμορφώθηκε στην Κρήτη το 1898, την Κρητική Πολιτεία, με ηγεμόνα τον πρίγκιπα Γεώργιο, γιο του Βασιλιά της Ελλάδας Γεώργιου Α΄, ο Ελευθέριος Βενιζέλος ανέλαβε το αξίωμα του Συμβούλου επί της Δικαιοσύνης. Η διαφωνία του με τον ύπατο αρμοστή πρίγκιπα Γεώργιο ανέδειξε την πίστη του στη συνταγματική νομιμότητα και τη λαϊκή κυριαρχία. Η διαφωνία αυτή, που είχε ως αφορμή τους αποτυχημένους χειρισμούς του πρίγκιπα για το Κρητικό ζήτημα και την απολυταρχική του διακυβέρνηση, εξελίχθηκε σε σύγκρουση γύρω από τη μορφή του πολιτεύματος. Έληξε μετά την επανάσταση του Θερίσου, την οποία οργάνωσε ο Βενιζέλος, με την αντικατάσταση του απολυταρχικού πρίγκιπα από το μετριοπαθή Έλληνα πολιτικό Αλέξανδρο Ζαΐμη και τη θέσπιση πιο φιλελεύθερου συντάγματος για την Κρήτη. Μετά από πολλές περιπέτειες και προσπάθειες, κατά τη διάρκεια των οποίων ο Βενιζέλος ισορροπούσε με αξιοθαύμαστη ευελιξία ανάμεσα στην τόλμη και στη μετριοπάθεια, κηρύχθηκε η ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.

Τον Οκτώβριο του 1910, αφού εγκατέλειψε την πρωθυπουργία της Κρήτης, ο Ελευθέριος Βενιζέλος ανέλαβε τη διακυβέρνηση στην Ελλάδα. Η άφιξη του Βενιζέλου, στην πολιτική

σκηνή της Ελλάδας, σηματοδοτεί μια νέα εποχή, γιατί ο Βενιζέλος κλήθηκε να ηγηθεί όχι απλώς μιας κυβέρνησης, αλλά μιας συνολικής προσπάθειας ανασυγκρότησης της χώρας που αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα. Ο ιστορικός Γιώργος Μαυροκορδάτος σημειώνει ότι ο Βενιζέλος « *αντιλήφθηκε την εξουσία ως ευθύνη και όχι ως προνομίο*». Η αντίληψη αυτή τον οδήγησε να προχωρήσει σε ριζικές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις και να αναλάβει διεθνείς πρωτοβουλίες, που ανέδειξαν το ηγετικό του προφίλ.

ΗΓΕΣΙΑ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ

Η κυβέρνηση υπό την ηγεσία του Βενιζέλου προχωρεί στην στρατιωτική και οικονομική αναδιοργάνωση της χώρας.. Η πολιτική του δεν χαρακτηρίζεται από πλήρη ρήξη προς το παρελθόν, αλλά βασίστηκε στην ανάγκη του εκσυγχρονισμού του κράτους και της ελληνικής κοινωνίας αλλά και στις θετικές προϋποθέσεις που είχε θέσει η κυβέρνηση του Στέφανου Δραγούμη στο σύντομο αλλά δημιουργικό διάστημα της πρωθυπουργίας του. Δημιούργησε αμέσως ένα νέο Υπουργείο, το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, το οποίο ανέλαβε ο στενός του φίλος και συνεργάτης Εμμανουήλ Μπενάκης, επιχειρηματίας και όχι επαγγελματίας πολιτικός. Το Υπουργείο αυτό ανέλαβε τις ως τότε διάσπαρτες αρμοδιότητες που σχετίζονταν με την οικονομική ανάπτυξη: εμπόριο, συγκοινωνίες, βιομηχανία, αγροτική πολιτική, εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Οι υπουργοί των πρώτων κυβερνήσεών του, υπό την καθοδήγησή του, επέδειξαν έντονη δραστηριότητα στην οικονομική ανασυγκρότηση, τη στρατιωτική αναδιοργάνωση, την εσωτερική ασφάλεια και την εργατική νομοθεσία. Ψηφίζεται νέο Σύνταγμα που καθιερώνει το κράτος Δικαίου, ενισχύει την προστασία των πολιτών, βελτιώνει τη δημόσια διοίκηση και περιορίζει τα φαινόμενα αυθαιρεσίας. Σε λόγο του στη Βουλή ο Βενιζέλος τόνισε: « *Η δύναμις του κράτους δεν έγκειται εις τα όπλα μόνο, αλλά εις την δικαιοσύνην και την εμπιστοσύνην των πολιτών προς αυτό.*»

ΕΘΝΙΚΗ ΒΟΥΛΗ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ
"ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ Κ. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ"
ΚΑΡΔΑ

Οι πόλεμοι της δεκαετίας 1912-1922 και η οικονομική κρίση του Μεσοπολέμου ανέστειλαν τη δημιουργική δραστηριότητα της κυβέρνησης Βενιζέλου. Παρά όμως τις δυσμενείς συνθήκες, το έργο της εσωτερικής πολιτικής του συνεχίστηκε, έστω και με εμπόδια κατά τη δύσκολη αυτή περίοδο, ενδεικτικό της αποφασιστικότητας και των ηγετικών ικανοτήτων του. Η καθιέρωση νέων θεσμών, η εκπαιδευτική και η αγροτική μεταρρύθμιση, η νομοθεσία στους τομείς της εργασίας και της κοινωνικής πρόνοιας, συνέχεια της νομοθεσίας που είχε ξεκινήσει την περίοδο 1910-1914, η πολεοδομική και χωροταξική πολιτική και οι παρεμβάσεις στον οικονομικό τομέα φέρουν την προσωπική του σφραγίδα. Ήδη από την εποχή του πολέμου, ο Βενιζέλος είχε αποσπάσει από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας τους οικονομικά και κοινωνικά κρίσιμους τομείς της συγκοινωνίας, της γεωργίας και της υγείας. Την τελευταία τετραετία της διακυβέρνησής του (1928-1932), ιδρύεται η Τράπεζα της Ελλάδας, η Αγροτική Τράπεζα, το Εθνικό Θέατρο και το Συμβούλιο της Επικρατείας. Το 1929 ίδρυσε ανεξάρτητο Υπουργείο Αεροπορίας. Το 1931 ιδρύθηκε ουσιαστικά η πρώτη ελληνική αεροπορική εταιρεία, η Ελληνική Εταιρεία Εναερίων Συγκοινωνιών. Η πολιτική του ταυτίστηκε με μία σπουδαία εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που κυρίως αφορούσε τα εκπαιδευτικά προγράμματα, την κατασκευή σχολικών κτηρίων και την αναβάθμιση της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.

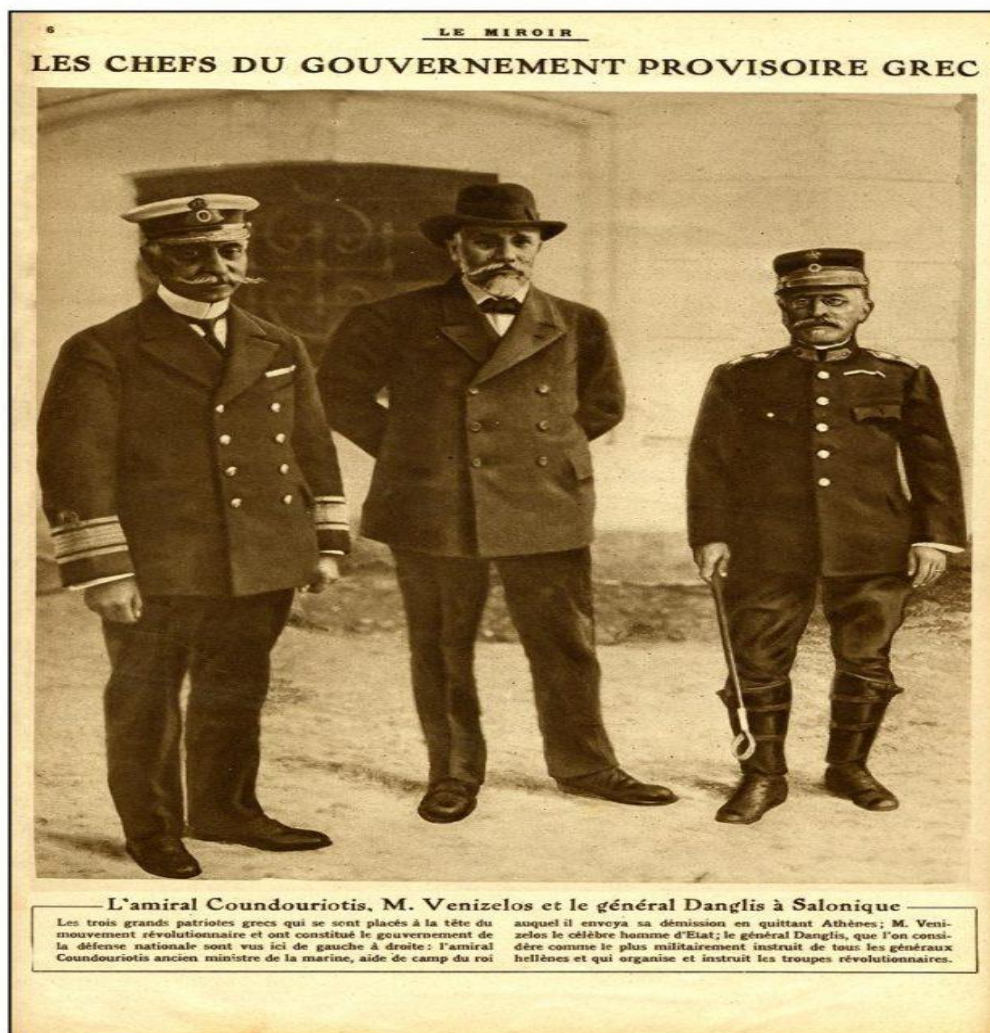
Όλα τα παραπάνω και πολλά ακόμα, που υλοποίησε ο Βενιζέλος στο εσωτερικό της χώρας αποδεικνύουν αναμφίβολα ότι μπορούσε να προβλέπει τις εξελίξεις και να προσαρμόζει τη στρατηγική του ανάλογα με τις ανάγκες της εποχής. Αντιλήφθηκε έγκαιρα ότι η Ελλάδα έπρεπε να εκσυγχρονιστεί σε θεσμικό, στρατιωτικό και οικονομικό επίπεδο για να μπορέσει να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της εποχής. Οι μεταρρυθμίσεις που υιοθέτησε στην εκπαίδευση, στη διοίκηση και στο στρατό δεν ήταν αποσπασματικές κινήσεις, αλλά μέρος ενός συνολικού σχεδίου για ένα σύγχρονο κράτος. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό του ηγετικού του προτύπου ήταν η πίστη στους θεσμούς. Ο Βενιζέλος εργάστηκε για τη θεμελίωση ενός κράτους δικαίου και για την ενίσχυση της δημοκρατίας. Η πολιτική του δράση δεν περιορίστηκε μόνο στην εθνική ολοκλήρωση, αλλά και στη διαμόρφωση ενός σύγχρονου πολιτικού συστήματος. Πίστευε ότι η πρόοδος μιας χώρας δεν εξαρτάται μόνο από την επέκταση των συνόρων της, αλλά και από την ποιότητα των θεσμών της.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Στην εξωτερική πολιτική, ο Βενιζέλος, που ζει σε μια από τις πιο ταραγμένες περιόδους της ελληνικής και ευρωπαϊκής ιστορίας ανέλαβε σημαντικές πρωτοβουλίες. Υπήρξε πρωτεργάτης της νικηφόρας έκβασης των Βαλκανικών πολέμων (1912-1913), που είχαν ως αποτέλεσμα τον εδαφικό διπλασιασμό της Ελλάδας και τη ριζική αλλαγή της διεθνούς της θέσης. Ο Βρετανός ιστορικός Richard Clogg επισημαίνει, αναγνωρίζοντας τις ικανότητες του ηγέτη, ότι « η επιτυχία των Βαλκανικών πολέμων δεν οφείλεται μόνο στον στρατό, αλλά κυρίως στην πολιτική ηγεσία που χάραζε σαφή εθνική στρατηγική». Την επομένη του πολέμου, ο Βενιζέλος αγωνίζεται για την επούλωση των πληγών που άνοιξαν οι δύο συρράξεις και για την εδραίωση της ειρήνης στα Βαλκάνια. Γίνεται μάλιστα σημαιοφόρος της ιδέας της δημιουργίας Βαλκανικής Ομοσπονδίας.

Κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου ήρθε σε ρήξη με τον Βασιλιά Κωνσταντίνο Α΄ για τον προσανατολισμό της εξωτερικής πολιτικής, αλλά, με κόστος τον Εθνικό Διχασμό (1915-1917), που είχε καταστροφικές συνέπειες για τη χώρα, κατάφερε τελικά να επιβάλει την

πολιτική του για είσοδο της χώρας στον πόλεμο στο πλευρό των Συμμάχων. Η περίοδος του Εθνικού Διχασμού αποτελεί μία από τις πιο δύσκολες στιγμές της ελληνικής ιστορίας και συνδέεται άμεσα με την πολιτική του παρουσία. Παρ' όλα αυτά, ακόμη και μέσα από τις συγκρούσεις αυτές, αναδεικνύεται ένα σημαντικό στοιχείο του ηγετικού του χαρακτήρα: η ισχυρή προσήλωση στις πεποιθήσεις του. Ο Βενιζέλος δεν εγκατέλειπε εύκολα τις θέσεις του, ακόμη κι όταν αντιμετώπιζε έντονη κριτική. Το θάρρος υπήρξε επίσης χαρακτηριστικό στοιχείο της ηγεσίας του. Δεν δίστασε να πάρει δύσκολες αποφάσεις, ακόμη και όταν αυτές προκαλούσαν έντονες αντιδράσεις. Σε κρίσιμες στιγμές της ιστορίας, έδειξε αποφασιστικότητα και ανέλαβε την ευθύνη των επιλογών του. Ο Βενιζέλος πίστευε ότι η συμμετοχή της Ελλάδας στον Α Παγκόσμιο Πόλεμο στον πλευρό της Αντάντ ήταν αναγκαία. Η γνώμη του ήταν ότι για λόγους ιδεολογικούς και πολιτικούς η θέση της χώρας ήταν στο πλευρό των δυτικών κοινοβουλευτικών Δημοκρατιών και επεδίωκε την οργανική σύνδεση μαζί τους και κατά τούτο υπήρξε ασφαλώς ο θεμελιωτής της εντάξεως της Ελλάδας στον δυτικό κόσμο. Δίνοντας δε την ιδεολογική διάσταση της πολιτικής του αυτής θα δηλώσει τότε ότι «η Ελλάς πρέπει να μετάσχη του αγώνος της ελευθέρως Ευρώπης κατά του βαρβάρου και ανελευθέρου μιλιταρισμού όστις θ' αποτελέσει καταστροφήν της Ελλάδος ως και ολοκλήρου της Ευρώπης».

Η τελική επικράτηση των δυνάμεων της Αντάντ και η συμμετοχή της Ελλάδας στον τελικό διακανονισμό στο πλευρό των νικητών δικαίωσαν την επιλογή του. Συμμετέχει στη Διάσκεψη των Παρισίων, μετά τη λήξη του Πολέμου, όπου η Ελλάδα βρίσκεται στο πλευρό των νικητών. Η προσφορά του στη συμμαχική νίκη αναγνωρίζεται διεθνώς, ο Βενιζέλος αποτελεί εμβληματική φιγούρα της Συνδιάσκεψης. Αγωνίζεται με τους λαμπρούς συνεργάτες του, για το πιο φιλόδοξο πρόγραμμα εδαφικών διεκδικήσεων που ανέλαβε ποτέ Έλληνας πολιτικός Ως αντάλλαγμα για τη συμβολή της στις πολεμικές επιχειρήσεις των Συμμάχων η Ελλάδα κέρδισε τη Δυτική και την Ανατολική Θράκη και την Αρμοστεία της Σμύρνης (1919).

Στη διάρκεια των εργασιών της Συνδιάσκεψης της Ειρήνης, όπως παρατηρεί ο H. A. Gibbons *«ο Έλληνας πρωθυπουργός εξασφάλισε μία θέση στη διάσκεψη, όχι μόνον ενώπιον της κοινής γνώμης αλλά και μεταξύ των συναδέλφων του, που ήταν δυσανάλογη με το μέγεθος και τη σημασία της χώρας του»*. Ο Βενιζέλος γνωρίζει στο Παρίσι μία πραγματική «αποθέωση». Ολόκληρος ο Τύπος του αφιερώνει εγκωμιαστικά σχόλια. Οι Times θα γράψουν πως *«ήταν η περίπτωση του προσωπικού θριάμβου»*. Οι σύμμαχοι και η κοινή γνώμη δεν έχουν λησμονήσει ότι ήταν αυτός που πρότεινε την είσοδο της Ελλάδος στον πόλεμο την πιο δύσκολη ώρα, τον Αύγουστο του 1914, όταν οι Γερμανοί ήταν έξω από το Παρίσι. Ο Τσώρτσιλ, στο βιβλίο του The World Crisis, θα γράψει ότι *«οι προσωπικές του ικανότητες, το γόητρό του, οι περίφημες υπηρεσίες που προσέφερε στους Συμμάχους, του εξασφάλισαν μια θέση σχεδόν ισότητας με τους ηγέτες των σπουδαιότερων νικητριών χωρών και μαζί του η χώρα του ανέβηκε σε ιλιγγιώδη ύψη και ατένιζε εκθαμβωτικούς ορίζοντες»*.

Ο Βενιζέλος χρησιμοποιώντας τις αρχές της κλασικής διπλωματίας –εντιμότητα, ειλικρίνεια, μετριοπάθεια, αυτοσυγκράτηση και αβρότητα– σε συνδυασμό με την αρχή του "ένωνε και επηρέαζε", επικεντρώνεται στον εντοπισμό κοινών συμφερόντων σε περιφερειακά ζητήματα με τις Μεγάλες Δυνάμεις. Από την υποβολή του υπομνήματος των ελληνικών διεκδικήσεων προς τη Συνδιάσκεψη της Ειρήνης το Δεκέμβριο του 1918 έως την υπογραφή της Συνθήκης των Σεβρών, θα επιδιώξει να πετύχει τα μέγιστα οφέλη για την Ελλάδα, σταθερά προσηλωμένος σε αυτή τη στρατηγική αλλά και τακτικά ευέλικτος

Στις 28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1920 υπογράφεται στο Παρίσι η συνθήκη των Σεβρών που αποτέλεσε την κορύφωση των διπλωματικών θριάμβων του Έλληνα πολιτικού. Η Συνθήκη των Σεβρών αποτέλεσε τη λαμπρότερη στιγμή της ελληνικής διπλωματίας και σαφώς δικαίωση των τολμηρών πολιτικών επιλογών του Βενιζέλου. Στην αίθουσα του Εθνικού Μουσείου Κεραμικής των Σεβρών, προάστιο του Παρισιού, υπογράφεται η ομώνυμη συνθήκη ειρήνης, μεταξύ των Δυνάμεων και της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. *«Από μικράς ηλικίας ενεπνεύσθην από την μεγάλην ιδέαν και είστευσα εις αυτήν, και η πίστις μου κατόρθωσε θαύματα»*, θα πει αργότερα ο Βενιζέλος. Για πρώτη φορά η Ελλάδα φθάνει τόσο κοντά στην ολοκλήρωση του εθνικού οράματος της Μεγάλης Ιδέας, που φαίνεται να γίνεται απτή πραγματικότητα με τη δημιουργία της Ελλάδας *«των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών»*.

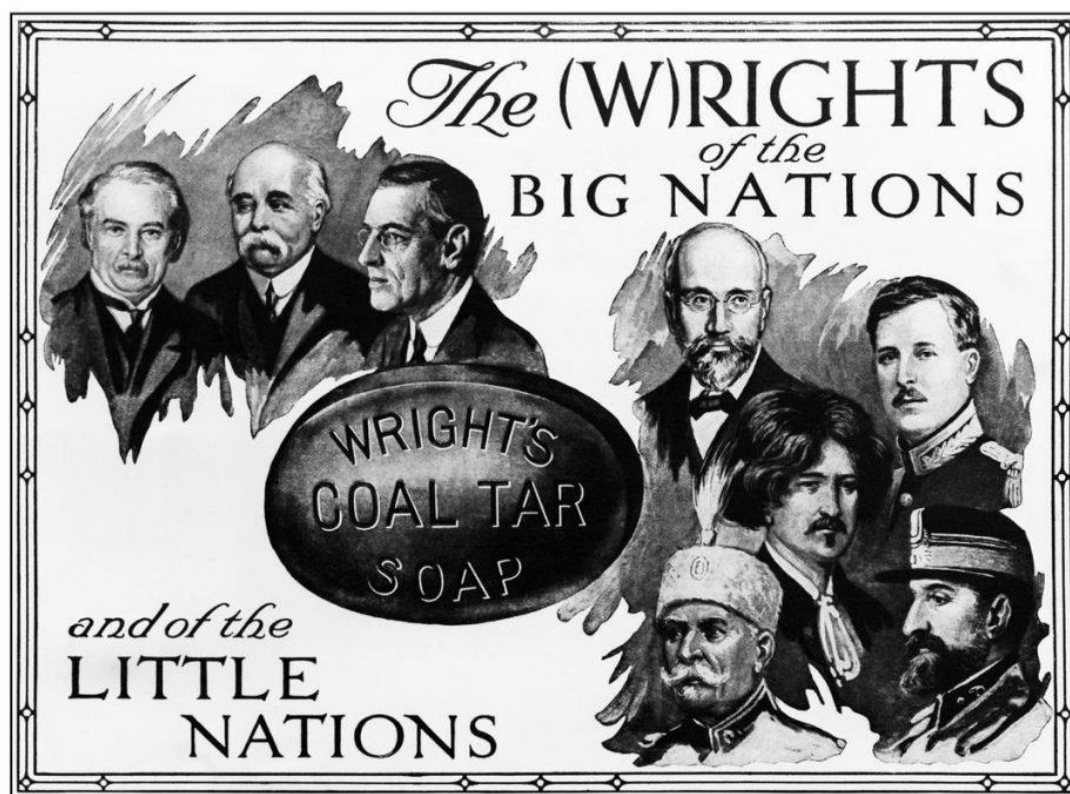
Είναι αδιαμφισβήτητο, απ'όλα όσα αναφέρθηκαν ότι ο Βενιζέλος υπήρξε ηγέτης - πρότυπο με διεθνή προσανατολισμό. Κατανόησε ότι η πορεία της Ελλάδας ήταν άρρηκτα συνδεδεμένη με τις εξελίξεις στην Ευρώπη και στον κόσμο. Με τη διπλωματική του ικανότητα κατάφερε να ενισχύσει τη θέση της χώρας διεθνώς και να δημιουργήσει συμμαχίες που εξυπηρετούσαν τα εθνικά συμφέροντα. Η αντίληψή του για την εξωτερική πολιτική βασιζόταν στον ρεαλισμό και στην ανάγκη προσαρμογής στις διεθνείς ισορροπίες.

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΟΡΑΜΑ

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος ήταν, μεταξύ άλλων, και ένας ένθερμος ευρωπαϊστής. Ο τίτλος αυτός δεν του δόθηκε εκ των υστέρων, κατά την αποτίμηση δηλαδή του έργου και της δράσης του, όπως συμβαίνει σε άλλες περιπτώσεις. Ο Βενιζέλος χαρακτηρίστηκε ευρωπαϊστής από τους σύγχρονους της εποχής του, όταν αναδείχτηκε σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ως ένας από τους πρώιμους υπέρμαχους της ιδέας της ενωμένης Ευρώπης. Και μάλιστα τον τίτλο αυτόν τον απένειμε ένας εκ των πατέρων του ευρωπαϊκού οράματος, ο Ούγγρο-αυστριακός ιστορικός,

συγγραφέας και πολιτικός, Ρίχαρντ Γκούντενοβ-Καλέργι, ο οποίος χαρακτήρισε τον Ελ.Βενιζέλο «μεγάλο Ευρωπαίο» και «μεγάλο Ευρωπαϊστή».

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος, με την ιδιότητα του πρωθυπουργού, κατά την τετραετία 1928-1932, θα ανταποκριθεί με ενθουσιασμό, στην πρώτη προσπάθεια πολιτικής εφαρμογής του οράματος της Ενωμένης Ευρώπης. Πρωτεργάτης για την υλοποίηση του οράματος αυτού, αναδείχτηκε ο Γάλλος πολιτικός Αριστίντ Μπριάν, που διετέλεσε έντεκα φορές πρωθυπουργός της Γαλλίας, ενώ υπηρέτησε τη χώρα του και από τη θέση του υπουργού των Εξωτερικών. Στις αρχές Σεπτεμβρίου του 1928, ο Αριστίντ Μπριάν απευθύνει, από το βήμα της Κοινωνίας των Εθνών, πρόσκληση για τη δημιουργία της Ομοσπονδίας των Ευρωπαϊκών Κρατών. Ο Γάλλος πολιτικός δεν μένει στα λόγια και τέσσερις ημέρες μετά, αναλαμβάνει την πρωτοβουλία να καλέσει τους υπουργούς Εξωτερικών των 27 ευρωπαϊκών χωρών-μελών της Κοινωνίας των Εθνών σε ανεπίσημες συζητήσεις για το θέμα.

Ο Έλληνας πρωθυπουργός, συλλαμβάνοντας τα μηνύματα των καιρών που επιτάσσουν την ειρηνική συνεργασία των κρατών της Ευρώπης, γίνεται υπέρμαχος του σχεδίου της ευρωπαϊκής ομοσπονδιοποίησης, καθώς όπως τονίζει στον μνημειώδη λόγο του στην Κοινωνία των Εθνών, ενώπιον της ευρωπαϊκής ηγεσίας: «Ποιος μπορεί ν' αμφισβητήσει σήμερα ότι απ' εδώ κι εμπρός, ο πόλεμος είναι για όλο τον κόσμο μια πολύ κακή υπόθεση; Θίγει τους γέροντες, τις γυναίκες, τα παιδιά τόσο όσο και τους εμπολέμους. Και ότι ανάμεσα σ' αυτούς τους τελευταίους δεν είναι τώρα πια δυνατόν να υπάρχουν νικηταί και ηττημένοι, γιατί, τελικά, όλοι θα είναι νικημένοι. Ποιος είναι αυτός, που θα έχει αμφιβολίες μπροστά στις τελειοποιήσεις των μέσων καταστροφής, ιδίως στο χημικό τομέα, ότι κάθε περίπτωση νέου πολέμου δεν θα είναι πράξη φρικτής και εγκληματικής παραφροσύνης;» Η ερμηνεία της πολιτικής στάσης του

Ελευθερίου Βενιζέλου τοποθετείται στις γενικότερες ιδεολογικές του κατευθύνσεις, αλλά και στη συνειδητοποίηση των ζωτικών συμφερόντων της χώρας, που θα εξυπηρετούνταν με τη θεσμοθέτηση των Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης υπό την αιγίδα της Κοινωνίας των Εθνών. Τα συμφέροντα αυτά αφορούσαν κυρίως τους τομείς της οικονομικής προόδου, της σταθερότητας του πολιτεύματος, καθώς και της εδαφικής ακεραιότητας του ελληνικού κράτους.

Η στάση του Έλληνα πρωθυπουργού απέναντι στην ιδέα της ευρωπαϊκής ενοποίησης ήταν πρωτοπόρα και αποκτά πολύ μεγαλύτερη σημασία, αν λάβει κανείς υπόψη του το γεγονός ότι ελάχιστες ήταν οι πολιτικές ηγεσίες της εποχής του που έσπευσαν να στηρίξουν το ευρωπαϊκό όραμα, βλέποντας στην ιδέα της ενότητας της Ευρώπης τη διέξοδο από τα ευρωπαϊκά συνεχή και άλυτα προβλήματα. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε σύνολο 27 ευρωπαϊκών ηγεσιών κρατών-μελών της Κοινωνίας των Εθνών, μόνον οι τέσσερις ή πέντε τάχθηκαν ανεπιφύλακτα υπέρ του Υπομνήματος Μπριάν. Και βέβαια, μεταξύ αυτών, ήταν και η ελληνική, αποδεικνύοντας με τον πιο περίτρανο τρόπο τη διορατικότητα του μεγάλου ηγέτη.

Ο ΗΓΕΤΗΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ: 90 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ

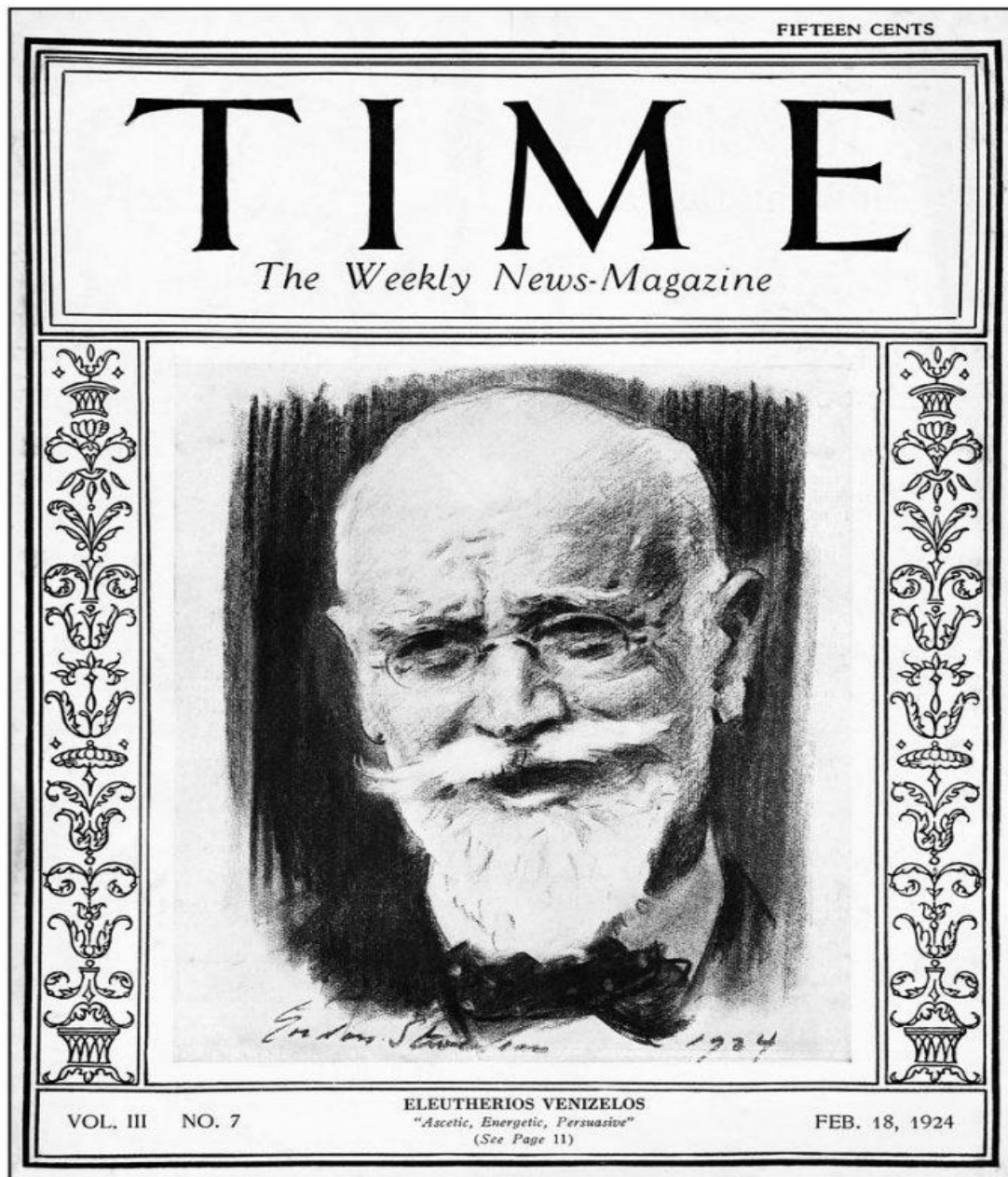
Ενενήντα χρόνια μετά τον θάνατο του Βενιζέλου, η προσωπικότητα και το έργο του εξακολουθούν να αποτελούν σημείο αναφοράς για την πολιτική ηγεσία, τη δημοκρατική σκέψη και τον τρόπο με τον οποίο ένας ηγέτης μπορεί να επηρεάσει βαθιά την πορεία ενός έθνους. Το ηγετικό του πρότυπο δεν περιορίζεται μόνο στις ιστορικές επιτυχίες του, αλλά εκτείνεται στον τρόπο με τον οποίο αντιμετώπισε τις προκλήσεις, στη διορατικότητα, στην ικανότητα προσαρμογής και στη βαθιά πίστη του στην πρόοδο της Ελλάδας.

Για τον Βενιζέλο, ηγεσία δεν σήμαινε απλώς άσκηση εξουσίας. Σήμαινε ευθύνη απέναντι στο έθνος και το μέλλον του. Ο ίδιος δεν δίσταζε να παίρνει δύσκολες αποφάσεις, γνωρίζοντας ότι θα κριθεί αυστηρά από την ιστορία. Όπως χαρακτηριστικά έλεγε: «*Ο πολιτικός δεν πρέπει να σκέπτεται την επόμενη εκλογή, αλλά την επόμενη γενεάν.*» Ο Ελευθέριος Βενιζέλος είχε την ικανότητα να επιλέγει συνεργάτες, να τους εμπνέει με το όραμά του και να παρακολουθεί προσωπικά κάθε δημιουργική προσπάθεια.

Μερικά ακόμα χαρακτηριστικά του ηγετικού του προτύπου, που προκύπτουν από τα ιστορικά γεγονότα που καταγράψαμε παραπάνω ήταν : η ικανότητά του να εμπνέει εμπιστοσύνη, το θάρρος, η ακαταπόνητη εργατικότητά του, η βαθιά πίστη του στους θεσμούς, ο πατριωτισμός, η ικανότητα στη διαχείριση κρίσεων. Ιδιαίτερο είναι και το στοιχείο της προσαρμοστικότητας. Ο Βενιζέλος δεν έμεινε προσκολλημένος σε παγιωμένες αντιλήψεις, αλλά προσαρμοζόταν στις νέες συνθήκες. Παράλληλα, η έμφαση που έδωσε στην παιδεία και στην ανάπτυξη της κοινωνίας δείχνει ότι αντιλαμβανόταν τη δύναμη της γνώσης ως βασικό εργαλείο προόδου.

Όπως κάθε μεγάλος ιστορικός ηγέτης, έτσι και ο Βενιζέλος υπήρξε σύνθετη προσωπικότητα. Οι επιλογές του κρίθηκαν και κάποιες φορές αμφισβητήθηκαν. Αυτό, όμως, είναι και ένα από τα στοιχεία που τον καθιστούν σημαντικό: η δράση του ήταν τόσο έντονη και καθοριστική που άφησε βαθύ αποτύπωμα στην ιστορία. Η πολιτική του σταδιοδρομία χαρακτηρίζεται από πολλές αναθεωρήσεις και φαινομενικές αντιφάσεις. Αλλά πίσω από όλα αυτά διακρίνει κανείς δύο τάσεις που ουσιαστικά δεν είναι ασύμβατες μεταξύ τους, την τάση, όταν πίστευε στην ορθότητα της πολιτικής του επιλογής, να ωθεί τα πράγματα, είτε μέσω ελιγμών είτε μέσω ανοικτής αντιπαράθεσης, στην οριστική επιβολή τους και την τάση να επιδιώκει την

κοινωνική πρόοδο αναζητώντας λύσεις που συμβιβάζουν τα αντικρουόμενα κοινωνικά συμφέροντα. Για τον Βενιζέλο, το καθεστώς που εξυπηρετούσε αυτόν τον κοινωνικό ρόλο της πολιτικής του ήταν η κοινοβουλευτική δημοκρατία.

ΕΘΝΙΚΟΝ ΙΔΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ
"ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ"
ΧΑΪΝΑ

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΟΥ ΗΓΕΤΙΚΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΤΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Ενενήντα χρόνια μετά τον θάνατό του, η μορφή του Ελευθέριου Βενιζέλου δεν αποτελεί μόνο κομμάτι της ιστορίας, αλλά και σημείο αναφοράς για το παρόν και το μέλλον. Σε μια εποχή

αβεβαιότητας και συνεχών αλλαγών, η ανάγκη για ηγέτες με όραμα, ευθύνη και ακεραιότητα είναι μεγαλύτερη από ποτέ. Ο Βενιζέλος μας υπενθυμίζει ότι η πραγματική ηγεσία δεν είναι θέμα εξουσίας, αλλά προσφοράς. Η ηγεσία του Ελευθερίου Βενιζέλου αναγνωρίζεται για τη διαχρονική της αξία, καθώς οι αρχές και οι στρατηγικές του συνεχίζουν να επηρεάζουν τη σύγχρονη πολιτική σκηνή στην Ελλάδα. Ο Βενιζέλος, με την ικανότητά του να συνδυάζει την εθνική ενότητα με τη δημοκρατική διακυβέρνηση, προσέφερε ένα πρότυπο ηγεσίας που εστιάζει στη συνεργασία και την επικοινωνία. Η έμφαση που έδωσε στην κοινωνική δικαιοσύνη και τις μεταρρυθμίσεις, καθώς και η ικανότητά του να διαχειρίζεται κρίσεις, προσφέρουν πολύτιμα διδάγματα για τους σημερινούς πολιτικούς.

Η σύγκριση του ηγετικού του προτύπου με τη σύγχρονη εποχή αναδεικνύει ένα έλλειμμα ηγεσίας, που χαρακτηρίζεται από έλλειψη μακροπρόθεσμου σχεδιασμού, αποφυγή πολιτικού κόστους, περιορισμένη ανάληψη ευθύνης. Αντίθετα το παράδειγμα του Βενιζέλου δείχνει ότι ένας ηγέτης μπορεί να αλλάξει την πορεία μιας χώρας όταν συνδυάζει τη γνώση με τη δράση και το προσωπικό συμφέρον με το συλλογικό όφελος. Γι' αυτό και η μνήμη του παραμένει ζωντανή. Όχι μόνο για όσα πέτυχε, αλλά για το πρότυπο που άφησε πίσω του: ένα πρότυπο ευθύνης, αποφασιστικότητας και πίστης στην πρόοδο. Τα στοιχεία της προσωπικότητάς του δεν ανήκουν μόνο στο παρελθόν, αλλά αποτελούν διαχρονικές αξίες για κάθε κοινωνία που επιδιώκει την πρόοδο.

....ANTI ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Για τη διεθνή απήχηση της προσωπικότητας και του ηγετικού προτύπου του Ελευθερίου Βενιζέλου υπάρχουν αμέτρητες μαρτυρίες. Δύο από τις πιο χαρακτηριστικές είναι οι παρακάτω και θα κλείσουμε με αυτές, απεικονίζοντας με τον καλύτερο τρόπο την ηγετική του μορφή.

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος είχε ενθουσιάσει τον Ζωρζ Κλεμανσώ. Το 1896, επιστρέφοντας από το ταξίδι του στην Ελλάδα, ο μετέπειτα πρωθυπουργός της Γαλλίας είχε πει σε μία συγκέντρωση στο Παρίσι: *«Δεν θα σας κουράσω λέγοντάς σας για το μεγαλείο της Ακρόπολης, ούτε θα σας βασανίσω με αρχαιοελληνική διάλεξη. Είδα τόπους θαυμαστούς και μεταξύ άλλων την Κρήτη. Και δεν μπορείτε να μαντέψετε ποια είναι η πιο ενδιαφέρουσα ανακάλυψή μου, πιο ενδιαφέρουσα κι από τις ανασκαφές. Είναι ένας δικηγόρος Βενιζέλος ή Βενιζουέλος. Ειλικρινά δεν μπορώ να προφέρω επακριβώς το όνομά του, αλλά σε μερικά χρόνια ολόκληρη η Ευρώπη θα μιλάει γι' αυτόν».*

Χαρακτηριστικά είναι και τα λόγια με τα οποία έκλεισε την ομιλία του στο πολιτικό μνημόσυνο των Βενιζέλων τη 18η Μαρτίου 2018 στα Χανιά, ο πρεσβευτής της Γαλλίας κ. Christophe Chantepy: *«Αν περάσετε στο Παρίσι από τον αριθμό 22 της οδού Beaujon, θα διαβάσετε σε μια πινακίδα «Ο Ελευθέριος Βενιζέλος γεννηθείς την ενδεκάτη Αυγούστου 1864, έζησε έντεκα χρόνια στην οικία αυτή όπου και πέθανε τη 18η Μαρτίου του 1936». Η επιγραφή είναι εξαιρετικά λιτή: δεν αναφέρει καθόλου ποιος ήταν ο Βενιζέλος. Αλλά, δεν λέει τίποτα, επειδή δεν χρειάζεται»*

Η πολυκατοικία της οδού Beaujon βρίσκεται 10 χιλιόμετρα βορειοανατολικά από το σημερινό Εθνικό Μουσείο Κεραμικής στο προάστιο του Παρισιού Σέβρες. Εκεί υπογράφηκε η Συνθήκη των Σεβρών, δικαίωση της εξωτερικής πολιτικής και των άοκνων προσπαθειών του Ελευθερίου Βενιζέλου. Σε πείσμα των υποστηρικτών της ιδέας της «μικράς, πλην εντίμου Ελλάδος», το όραμα της Ελλάδας, «των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών», δείχνει να γίνεται εφικτό και η Μεγάλη Ιδέα μοιάζει να γίνεται από ουτοπία, πραγματικότητα. Χάρη στον ξεχωριστό Έλληνα κάτοικο της οδού Beaujon, τον μεγάλο Έλληνα ηγέτη Ελεύθεριο Βενιζέλο!!

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

[-http://www.venizelos-foundation.gr/images/content/content/venizelos_gymnasium.pdf](http://www.venizelos-foundation.gr/images/content/content/venizelos_gymnasium.pdf)

[-https://ebooks.edu.gr/ebooks/handle/8547/5301](https://ebooks.edu.gr/ebooks/handle/8547/5301)

- Βερέμης Θάνος - Ηλίας Νικολακόπουλος (επιμ.). Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η Εποχή του. Αθήνα: Real News - Ελληνικά Γράμματα, 2019.

[-https://www.venizelos-foundation.gr/el/apo-tin-kriti-stin-europaiki-skini/](https://www.venizelos-foundation.gr/el/apo-tin-kriti-stin-europaiki-skini/)

[-https://www.venizelos-foundation.gr/images/content/istorikwn_plhroforiwn.pdf](https://www.venizelos-foundation.gr/images/content/istorikwn_plhroforiwn.pdf)

[-https://www.venizelos-foundation.gr/el/maro-vasileiadou/](https://www.venizelos-foundation.gr/el/maro-vasileiadou/)

-Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΓ', ΙΔ', ΙΕ', Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1977-78.

[- https://www.venizelos-foundation.gr/el/politikos/](https://www.venizelos-foundation.gr/el/politikos/)

[-https://www.venizelos-foundation.gr/el/dhmiourgios/](https://www.venizelos-foundation.gr/el/dhmiourgios/)

